

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
«30» серпня 2023 року, протокол № 2

Ректор, голова вченої ради, доктор
юридичних наук, професор

_____ **Олег ОМЕЛЬЧУК**
(підпис) (ініціали, прізвище)

«30» серпня 2023 року
м.п.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ»
для підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні
здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування
галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування**

РОЗРОБНИК:

Перша проректорка, доцентка кафедри публічного управління та адміністрування, кандидатка наук з державного управління, доцентка

Ірина КОВТУН

«28» серпня 2023 року

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри публічного управління та адміністрування від «28» серпня 2023 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри, доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, професор

Едуард ЩЕПАНСЬКИЙ

«28» серпня 2023 року

Деканеса факультету управління та економіки, кандидатка економічних наук, доцентка

Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

«28» серпня 2023 року

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету від «28» серпня 2023 року, протокол № 1.

Перша проректорка, доцентка кафедри публічного управління та адміністрування, кандидатка наук з державного управління, доцентка

Ірина КОВТУН

«28» серпня 2023 року

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис навчальної дисципліни	– 1
2. Заплановані результати навчання	– 2
3. Програма навчальної дисципліни	– 4
4. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 5
4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 5
4.2. Аудиторні заняття	– 6
4.3. Самостійна робота	– 6
5. Методи навчання та контролю	– 6
6. Схема нарахування балів	– 7
7. Рекомендовані джерела	– 7
7.1. Базові джерела	– 7
7.2. Допоміжні джерела	– 8
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 11

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 28	Публічне управління та адміністрування
2. Код і назва спеціальності	– 281	Публічне управління та адміністрування
3. Назва освітньої програми	–	Доктор філософії з публічного управління та адміністрування
4. Назва дисципліни	–	Проблеми розвитку місцевого самоврядування
5. Тип дисципліни	–	вибіркова
6. Код дисципліни	–	ВК 8
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	–	третій
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	–	Доктор філософії
9. Курс / рік навчання	–	другий
10. Семестр	–	третій
11. Обсяг вивчення дисципліни:		
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3,0 / 90	
2) денна/заочна форма навчання:		
аудиторні заняття (годин)	– 14	
% від загального обсягу	– 6,4	
лекційні заняття (годин)	– 8	
% від обсягу аудиторних годин	– 57,0	
семінарські заняття (годин)	– 6	
% від обсягу аудиторних годин	– 43,0	
самостійна робота (годин)	– 76	
% від загального обсягу	– 86,0	
Форма семестрового контролю	–	залік
Місце дисципліни в логічній схемі:		
1) попередні дисципліни	–	- Публічне управління та адміністрування: теорія, методологія, історія - Системний аналіз і моделювання публічно-управлінських рішень
2) супутні дисципліни	–	- Демократія та політичні інститути - Сталий розвиток суспільства та глобалістика - Механізми та технології публічного управління та адміністрування

- Механізми реалізації державної політики сталого розвитку
 - Стратегування розвитку національної економіки
- 3) наступні дисципліни – -
- Мова вивчення дисципліни – українська.

2. Заплановані результати навчання

<i>Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:</i>	
<i>1. Знання</i>	
1.1)	відтворювати понятійно-термінологічний апарат навчальної дисципліни;
1.2)	тлумачити поняття та функції місцевого самоврядування;
1.3)	характеризувати загальні та спеціальні методи дослідження проблем розвитку місцевого самоврядування;
1.4)	знати нормативно-правові засади функціонування і розвитку місцевого самоврядування в Україні;
1.5)	володіти системним підходом до проблем розвитку місцевого самоврядування;
1.6)	мати сучасні концептуальні та методологічні знання з проблем розвитку місцевого самоврядування;
<i>2. Розуміння</i>	
2.1)	обґрунтовувати та критично оцінювати державну політику у сфері місцевого самоврядування, державну регіональну політику;
2.2)	пояснювати сутність та інструментарій загальних та спеціальних методів дослідження проблем розвитку місцевого самоврядування;
2.3)	обґрунтовувати місце та роль місцевого самоврядування у сучасній системі публічного управління;
2.4)	обговорювати особливості місцевого самоврядування на різних рівнях адміністративно-територіального устрою;
<i>3. Застосування знань</i>	
3.1)	визначати елементи системи місцевого самоврядування, чинники, динаміку їх розвитку тощо, ефективно використовувати цю інформацію для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у публічному управлінні та дотичних міждисциплінарних напрямках;
3.2)	формулювати пропозиції щодо удосконалення розподілу повноважень між центральними, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також між елементами системи місцевого самоврядування;
3.3)	розробляти пропозиції щодо впровадження принципів ефективності у функціонування системи місцевого самоврядування;
3.4)	визначати раціональні підходи до вирішення проблем, пов'язаних із розвитком місцевого самоврядування через призму власних дисертаційних досліджень;
3.5)	тлумачити та використовувати на практиці та при написанні дисертаційної роботи норми законодавства, що регулюють відносини у сфері місцевого самоврядування;
3.6)	презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, теоретичні та практичні проблеми розвитку місцевого самоврядування, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях;
3.7)	нести відповідальність за ефективність освітньо-наукового процесу з дотриманням норм академічної етики та доброчесності.
<i>4. Аналіз</i>	
4.1)	інтерпретувати принципи розвитку місцевого самоврядування;
4.2)	узагальнювати, аналізувати, порівнювати досвід організації місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних країнах;

4.3)	виявляти основні тенденції розвитку місцевого самоврядування в Україні та за кордоном;
4.4)	визначати види та характер проблемних ситуацій, які виникають в ході реалізації реформи територіальної організації влади в Україні;
4.5)	систематизувати критерії оцінки ефективності заходів, спрямованих на удосконалення місцевого самоврядування в Україні;
4.6)	критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми в рамках навчальної дисципліни;
5. Синтез	
5.1)	організувати процес прийняття раціональних та обґрунтованих управлінських рішень на рівні структурного підрозділу або органу публічного управління;
5.2)	виявляти та обґрунтовувати особливості формування органів місцевого самоврядування;
5.3)	узагальнювати особливості територіального управління у різних країнах;
6. Оцінювання	
6.1)	визначати результативність та ефективність надання послуг населенню на місцевому рівні;
6.2)	критично оцінювати рішення місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
7. Створення (творчість)	
7.1)	генерувати адекватні сучасним умовам ідеї щодо перспектив територіального управління та розвитку місцевого самоврядування з урахуванням системного, ситуаційного, функціонального, комплексного та історичного підходів;
7.2)	створювати наукові результати з тематики навчальної дисципліни;
7.3)	продукувати нові знання у сфері місцевого самоврядування з метою досягнення розвитку сучасної системи публічного управління в умовах глобалізації.

Вивчення навчальної дисципліни «Проблеми розвитку місцевого самоврядування» в рамках освітньої програми «Доктор філософії з публічного управління та адміністрування» спрямоване на здобуття аспірантами таких загальних та спеціальних (фахових) компетентностей:

ЗК 1. Здатність застосовувати системний підхід, науковий світогляд для проведення наукових досліджень, абстрактно, критично мислити, аналізувати сучасні проблеми розвитку суспільства, синтезувати отримані знання та формувати обґрунтовані пропозиції, стверджувати власну життєву позицію.

ЗК 6. Здатність здійснювати наукові дослідження на основі принципу академічної доброчесності, реєструвати та захищати право інтелектуальної власності.

ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ФК 1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в публічному управлінні та адмініструванні, дотичних до неї міждисциплінарних напрямів і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях.

ФК 2. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та іноземною мовами, розуміння іншомовних наукових текстів за напрямом досліджень.

ФК 5. Здатність визначати, науково обґрунтовувати та критично оцінювати стратегічні напрями розвитку на загальнодержавному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях.

ФК 9. Здатність аналізувати та оцінювати сучасний стан, тенденції розвитку публічного управління та адміністрування.

ФК 11. Здатність здійснювати моделювання публічно-управлінських рішень та стратегічних (програмних) документів в умовах різноспрямованого впливу чинників глобалізації та цифровізації.

Зміст підготовки здобувачів вищої освіти в рамках вивчення навчальної дисципліни «Проблеми розвитку місцевого самоврядування» освітньо-наукової програми «Доктор філософії з публічного управління та адміністрування» сформульований у термінах таких результатів навчання:

РН 1. Знати наукові концепції та теорії, термінологію, історію розвитку та сучасний стан наукових знань, ідентифікувати теоретичні й практичні проблеми з публічного управління та адміністрування.

РН 2. Демонструвати навички презентації та обговорення результатів досліджень, наукових та прикладних проблем публічного управління та адміністрування державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у провідних наукових виданнях.

РН 3. Уміти визначати, оцінювати та обґрунтовувати пріоритетні напрями сталого розвитку на різних рівнях публічного управління та адміністрування з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

РН 4. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження з публічного управління та адміністрування, адаптувати й застосовувати сучасні управлінські моделі та відповідний зарубіжний досвід публічного управління.

РН 5. Критично аналізувати та узагальнювати результати власних досліджень і доробок інших дослідників у контексті сучасних знань з досліджуваної наукової проблеми.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Загальні методи дослідження проблем розвитку місцевого самоврядування

Поняття наукового методу.

Принципи науковості, історизму, комплексності, всебічності, поєднання теорії і практики при дослідженні організації діяльності органів публічної влади.

Системний підхід дослідження місцевого самоврядування (дослідженні єдності об'єкта, встановлення зв'язків у ньому, об'єднання їх в теоретичну систему). Переваги системного підходу в застосуванні до організації місцевого самоврядування. Міждисциплінарний характер розгляду місцевого самоврядування як багатоелементної системи.

Інституційний, історичний, порівняльний (компоративний) методи дослідження проблем розвитку місцевого самоврядування. Соціально-економічне моделювання на територіальному рівні.

Аналіз і синтез, індукція і дедукція, аналогія, гіпотеза як загальні методи вивчення проблем розвитку місцевого самоврядування. Метод абстрагування (відволікання) в дослідженні основних напрямів місцевої політики. Аксиологічний (ціннісний) метод.

Тема 2. Спеціальні методи дослідження проблем розвитку місцевого самоврядування

Статистичний метод (індексний, кореляційний, регресійний, метод ланцюгових підстановок і різниць, метод групувань, порівнянь, середніх абсолютних і відносних величин, метод відхилень, метод підрахунку резервів за факторними відхиленнями, метод матриць координат, графічний метод) використання засобів математичної статистики у виявленні тенденцій, що складаються в суспільстві, на основі аналізу просторових (територіальних) рядів даних.

Балансовий метод дослідження на місцевому та регіональному рівнях.

Нормативний метод в налагодженні ефективної діяльності органів державної і муніципальної влади. Регіонально-цілісний підхід до дослідження муніципальних утворень.

Абдуктивний метод дослідження процесів та явищ суспільного життя.

Синергетичний метод при дослідженні організації роботи органів місцевого самоврядування.

Тема 3. Актуальні проблеми розвитку місцевого самоврядування

Методологічні проблеми поєднання науки і практики у сфері місцевого самоврядування.

Аналіз проблем, з якими стикаються громади та органи місцевого самоврядування (у сфері реалізації повноважень органами місцевого самоврядування, посилення економічного

базису та фінансової спроможності громад; у соціальній сфері; екологічні проблеми сучасних громад).

Бачення повоєнної відбудови України у контексті вирішення актуальних проблем розвитку місцевого самоврядування.

Зарубіжний досвід вирішення актуальних проблем розвитку місцевого самоврядування.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна, заочна форми навчання					
		Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Загальні методи дослідження проблем розвитку місцевого самоврядування	27	2	2	–	–	23
2.	Спеціальні методи дослідження проблем розвитку місцевого самоврядування	28	2	2	–	–	24
3.	Актуальні проблеми розвитку місцевого самоврядування в Україні та закордоном	35	4	2			29
	Усього годин:	90	8	6	–	–	76

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота аспірантів

4.3.1. Самостійна робота аспірантів денної і заочної форм навчання включає завдання до кожної теми.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи аспірантів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація;
- 3) проблемна лекція (діалог, дискусія).

На семінарських заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення ситуаційних завдань;
- повідомлення про виконання самостійної роботи тощо.

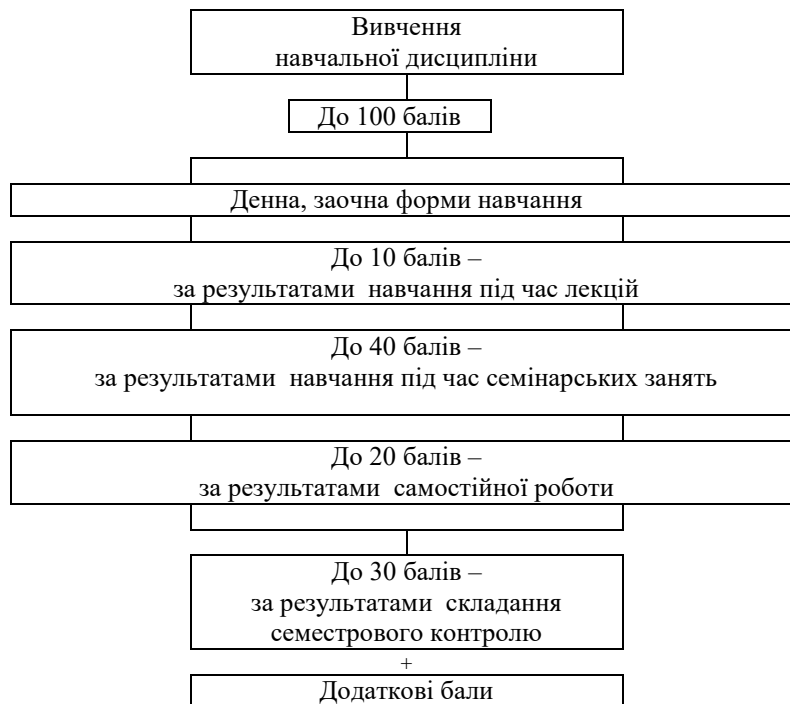
Поточний контроль знань аспірантів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування аспірантів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
- 2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) виконання індивідуальних завдань, пов'язаних із темами дисертаційних досліджень аспірантів.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку. Структура залікового білету включає 2 теоретичних питання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарухування аспірантам балів за результатами навчання здійснюється за схемою, наведеною на рисунку.

6.2. Обсяг балів, здобутих аспірантом під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи, визначаються в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1 Базові джерела

1. Алексєєв В.М. Суспільство та держава: управлінські взаємовідносини: [моногр.]. / В.М. Алексєєв. – Чернівці: Технодрук, 2012. – 344 с.
2. Войтенко А.Б. Децентралізація та реформування місцевого самоврядування: навч. посіб. / А.Б. Войтенко. - Київ : Ліра-К, 2020. - 469 с.
3. Ворона П.В. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: навчально-методичний посібник / П.В. Ворона; Міністерство освіти і науки України. - 2-е вид., перероб. - Полтава: ПП Шевченко, 2010. - 98 с.
4. Енциклопедичний словник з державного управління [Електронний ресурс] / уклад. Ю.П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко. - К. : НАДУ, 2010. - 820 с.
5. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036
6. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. – № 30. – Ст. 141.
7. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
8. Лелеченко А.П. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч.

- посіб. / [А.П. Лелеченко, О.І. Васильєва, В.С. Куйбіда, А.Ф. Ткачук] – К.: 2017. – 110 с.
9. Місцеве самоврядування: підручник / [О.В. Берданова та ін. ; за ред. В.М. Вакуленка, Ю.Ф. Дехтяренка, В.С. Куйбіди] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - Київ : НАДУ, 2019. - 671 с.
 10. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
 11. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // ВВРУ. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
 12. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.

7.2 Допоміжні джерела

1. Блажівська М.А. Особливості впровадження публічно-управлінських механізмів розвитку територіальних громад [Електронний ресурс] / М. А. Блажівська // Теорія та практика державного управління. - 2020. - Вип. 1. - С. 180-189. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpu_2020_1_24.
2. Борисенко Ю. Досягнення та виклики реформування місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс] / Ю. Борисенко // Аспекти публічного управління. - 2022. - Т. 10, № 3. - С. 42-50. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aspulup_2022_10_3_7.
3. Бурик З.М. Розвиток регіонів та об'єднаних територіальних громад у контексті децентралізації [Електронний ресурс] / З. М. Бурик // Інвестиції: практика та досвід. - 2020. - № 23. - С. 85-90.
4. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами) / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
5. Двігун А.О. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: інституціональні та організаційні заходи завершення [Електронний ресурс] / А. О. Двігун // Фінанси України. - 2020. - № 9. - С. 15-23. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2020_9_4.
6. Дорофєєв О.В. Особливості функціонування та потенціал місцевого самоврядування в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / О. В. Дорофєєв, О. М. Дубинка // Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. - 2023. - № 1-2. - С. 99-104. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apie_2023_1-2_19.
7. Дробуш І.В. Реформування місцевого самоврядування в Україні: пошук оптимальної моделі в контексті євроінтеграційного процесу [Електронний ресурс] / І.В. Дробуш // Аналітично-порівняльне правознавство. - 2021. - № 1. - С. 16-21. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anporr_2021_1_5.
8. Ісаєва Н.К. Розвиток правових засад фінансової діяльності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні [Електронний ресурс] / Н.К. Ісаєва // Правова держава. - 2020. - Вип. 3. - С. 325-332. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2020_3_36.
9. Ковальський М.Р. Теоретичні підходи до публічного управління територіальним розвитком [Електронний ресурс] / М.Р. Ковальський // Інвестиції: практика та досвід. - 2021. - № 18. - С. 85-91.
10. Ковтун І.Б., Терещенко Т.В. Теоретичні аспекти формування економічного потенціалу територіальної громади: синергетичний підхід // Наука. Технології. Інновації. – 2021. - № 3 (19). - С. 3-9.
11. Ковтун І.Б., Юричина І.А. Актуальні питання стратегічного планування місцевого економічного розвитку Хмельницької області // Університетські наукові записки. – 2021. - № 1 (79) – С. 206-216.
12. Костюніна Ю.О. Концептуальний підхід до процесу публічного управління соціально-економічним розвитком території [Електронний ресурс] / Ю.О. Костюніна // Інвестиції: практика та досвід. - 2021. - № 16. - С. 124-129.
13. Крайник О.П. Напрями підвищення ефективності управління територіальною громадою [Електронний ресурс] / О. П. Крайник // Ефективність державного управління. - 2021. - Вип.

1. - С. 192-201. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2021_1_17
14. Кройтор А. Принципи реформування муніципального управління та місцевого самоврядування в Україні в контексті євроінтеграції [Електронний ресурс] / А. Кройтор // *Evropský politický a právní diskurz*. - 2020. - Sv. 7, Vyd. 3. - С. 157-163. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evprogr_2020_7_3_24.
15. Любченко П.М. Муніципальне право: підручник / П.М. Любченко; НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування Нац. акад. прав. наук України. - Харків : Право, 2019. - 510 с.
16. Михайлов Д.С. Теоретичні засади формування та модель оцінювання організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / Д.С. Михайлов // *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління*. - 2023. - Вип. 1. - С. 309-315. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2023_1_34.
17. Моргун В.В. Удосконалення фінансової основи місцевого самоврядування в контексті децентралізації, реалізації бюджетної та податкової політики держави [Електронний ресурс] / В.В. Моргун // *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. - 2020. - № 1. - С. 25-32. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2020_1_5.
18. Мостовенко О.О. Децентралізація та місцеве самоврядування [Електронний ресурс] / О.О. Мостовенко, М.М. Зінченко // *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. - 2021. - Вип. 47(2). - С. 64-71. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/shpebfrv_2021_47\(2\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/shpebfrv_2021_47(2)_9).
19. Пак Н.Т. Місцеве самоврядування в сучасних реаліях [Електронний ресурс] / Н.Т. Пак, Н.М. Буняк // *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. - 2023. - № 2. - С. 7-10. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2023_2_3.
20. Патицька Х.О. Практичні аспекти формування спроможних територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації: ризики та шляхи їх нівелювання [Електронний ресурс] / Х. О. Патицька, В. М. Коваль // *Проблеми економіки*. - 2020. - № 1. - С. 113-122. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PeKon_2020_1_15.
21. Петренко Л.М. Спроможність територіальних громад фінансово забезпечити інвестиційний розвиток регіону [Електронний ресурс] / Л. М. Петренко // *Науковий вісник Льотної академії. Серія : Економіка, менеджмент та право*. - 2020. - Вип. 2. - С. 91-98. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sbfaseml_2020_2_12.
22. Пирога І.С. Роль місцевого самоврядування у відбудові в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / І.С. Пирога, М.І. Пирога // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. - 2023. - Вип. 77(1). - С. 117-123. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_77\(1\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_77(1)_20).
23. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами) / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
24. Поляруш-Сафроненко С.О. Методологія дослідження об'єднаних територіальних громад в системі місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / С.О. Поляруш-Сафроненко // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. - 2022. - Вип. 57. - С. 41-44. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2022_57_11.
25. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства: Закон України від 09.04.2015 р. № 320-VIII / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/320-viii>.
26. Пухтинський М.О. Територіальне врядування в Україні: конституційно-правові основи [Електронний ресурс] / М. О. Пухтинський // *Правова держава*. - 2020. - Вип. 31. - С. 202-210. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2020_3_23.
27. Пухтинський М.О. Трансформація місцевого самоврядування в контексті децентралізації публічної влади унітарної України [Електронний ресурс] / М.О. Пухтинський // *Альманах права*. - 2020. - Вип. 11. - С. 319-326. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ap_2020_11_56.
28. Радченко О.В. Зарубіжний досвід забезпечення збалансованого рівня автономії місцевого

- самоврядування [Електронний ресурс] / О. В. Радченко. // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2022. - № 9. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2022_9_14.
29. Редзюк Є.В. Місцеве самоврядування як фактор відбудови української економіки [Електронний ресурс] / Є. В. Редзюк // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. - 2023. - № 30. - С. 57-71. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piir_2023_30_8.
 30. Сенишин Н.В. Концепція територіальної організації влади в сучасному публічному врядуванні: категоріально-понятійний аналіз [Електронний ресурс] / Н.В. Сенишин. // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2019. - № 10. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2019_10_17.
 31. Сенкевич О.Ф. Цифрова трансформація територіальних управлінських систем: напрями та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / О.Ф. Сенкевич, Д.С. Войт // Причорноморські економічні студії. - 2020. - Вип. 52(2). - С. 81-85. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2020_52\(2\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2020_52(2)_15).
 32. Сірик З.О. Фінансова децентралізація як передумова нарощення потенціалу місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс] / З.О. Сірик // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. - 2020. - Вип. 1. - С. 10-20. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2020_1_4.
 33. Степанюк А.В. Роль фінансової децентралізації в управлінні системою фінансів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / А.В. Степанюк // Інвестиції: практика та досвід. - 2020. - № 3. - С. 83-87.
 34. Стойка А.В. Фінансова децентралізація як чинник сталого територіального розвитку [Електронний ресурс] / А.В. Стойка, А.О. Чечель, О.І. Головіна // Менеджер. - 2020. - № 1. - С. 60-77. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2020_1_6.
 35. Удод Є.Г. Програмування розвитку місцевого самоврядування: регіональний досвід і сучасні виклики [Електронний ресурс] / Є.Г.В.Б. Удод // Аспекти публічного управління. - 2020. - Т. 8, № 2. - С. 131-140. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aspulup_2020_8_2_16.
 36. Черниш О.І. Особливості реалізації механізму державного управління розвитком територій в умовах децентралізації [Електронний ресурс] / О.І. Черниш // Менеджер. - 2020. - № 1. - С. 78-89. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2020_1_7.
 37. Чернихівська А.В. Концептуальні засади сталого розвитку місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / А. В. Чернихівська // Проблеми економіки. - 2020. - № 3. - С. 112-117.
 38. Щebetун І.С. Проблеми реформування місцевого самоврядування: зарубіжний досвід та українські реалії [Електронний ресурс] / І. С. Щebetун, К. Ю. Волошина // Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса. - 2022. - № 2. - С. 82-91. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prchd_2022_2_11.
 39. Ярошенко І.В. Публічне управління територіями: аналіз теоретичних підходів та моделей функціонування місцевого самоврядування у світі [Електронний ресурс] / І.В. Ярошенко, І.Б. Семигуліна // Бізнес Інформ. - 2021. - № 6. - С. 28-37.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.rada.gov.ua> - Веб-портал Верховної Ради України
- <http://www.president.gov.ua> - Веб-портал Адміністрації Президента України
2. <http://www.kmu.gov.ua> - Веб-портал Кабінету Міністрів України
3. <https://decentralization.gov.ua/>
4. <http://nbuv.gov.ua/> - Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського
5. <http://gntb.gov.ua/ua/> - Веб-сайт Державної науково-технічної бібліотеки України
6. <http://www.ounb.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки
7. <http://www.adm.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної державної

- адміністрації
8. <http://km-oblrada.gov.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної ради
 9. <http://www.khmelnysky.com/> - Веб-сайт Хмельницької міської ради
 10. <http://www.univer.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
 11. <http://pidruchniki.com/> - Навчальні матеріали онлайн